

Grønne forandringer går gennem kommunal varmeplanlægning

Hvis de klima- og energipolitiske målsætninger skal nås, må kommunerne sætte fart på arbejdet med varmeplanlægning. Det vurderer eksperter i energiplanlægning.

VARMEPLANLÆGNING

Af journalist Flemming Linnebjerg Rasmussen, Dansk Fjernvarme

Dagens energipolitik handler om grøn energi. Den handler om at sænke energiforbruget, mindske CO₂-udslippet og om at fjerne afhængigheden af fossile brændsler. Det er en dagsorden, der er tydelig på alle niveauer lige fra globale klimatopmøder, til EU's klimamålsætninger, den nationale danske energipolitik og de mange ambitiøse målsætninger, mange danske kommuner har lanceret på energiområdet.

Udfordringen ligger nu i at finde de rigtige løsninger, hvis Danmark skal nå de energipolitiske mål. Det vil per definition kræve forandringer i den måde, Danmark energiforsynes på.

Ifølge den aktuelle Varmeplan Danmark-rapport fra Aalborg Universitet og Rambøll kan opvarmningssektoren blive så godt som CO₂-neutral i 2030. En af de centrale veje til målet går via en udbredelse af fjernvarmen, som mange steder kan afløse individuelle naturgasfyldte og oliefyldte.

Kombineret med en øget brug af biomasse og solvarme i kraftvarmeværkerne kan større fjernvarmenet skabe de nødvendige resultater.

Kommunerne som drivkraft

Hvis sådanne forandringer skal gennemføres, vil et blandt flere nødvendige tiltag være et forstærket fokus på energiplanlægning. Ikke mindst hos kommunerne. Det er nemlig dem, der er planmyndighed, når det gælder varmeforsyning i deres område.

Det vurderer professor i energiplanlægning ved Aalborg Universitet,

Professor i energiplanlægning Henrik Lund, Aalborg Universitet.

Henrik Lund, der har været med til at udarbejde Varmeplan Danmark.

- Grunden til, at Danmark i dag er delt op i områder med gas, fjernvarme og individuel forsyning er jo, at man lavede varmeplanlægning fra 1979, hvor varmeforsyningsloven kom til, og frem til 1990. Derfor er det også klart, at hvis man skal gennemføre det, vi anbefaler i Varmeplan Danmark, skal man kigge på de zoner og de planlægningsrammer, der gælder for dem. Skal de ting laves om, skal det komme fra kommunerne, som dog skal samarbejde med det statslige niveau, vurderer Henrik Lund.

Han tilføjer, at hovedingrediensen i den varmeplanlægning, der har skabt det aktuelle energisystem i Danmark, har været, at man lokalt så på helt konkrete elementer i området og forholdt sig til dem samtidig med, at man koordinerede med de højere niveauer og andre sektorer, altså de

daværende amter, Energistyrelsen, affaldssektoren osv.

- Det er den type aktivitet, man lavede, og det er det, man har brug for igen. Varmeplan Danmark viser, at det er fornuftigt at udvide fjernvarmen betragteligt - men dog til en vis grænse. Uden for den anbefaler rapporten eksempelvis varmepumper. Det er kommunerne, der via deres varmeplanlægning skal analysere sig frem til, hvor den grænse går hos dem hver især.

Henrik Lund understreger, at selv om kommunale varmeplaner er et væsentligt redskab, kræver en forandring hen imod en CO₂-neutral opvarmningssektor også en række mere overordnede styringsredskaber, eksempelvis skatte- og afgiftsregler.

Hvad er varmeplanlægning?

Den kommunale varmeplanlægning kommer altså til at spille en nøglerolle i de kommende år. Men hvad er varmeplanlægning egentlig for en størrelse, og hvad er kravene til kommunerne?

De spørgsmål har juraprofessor Bent Ole Gram Mortensen fra Syddansk Universitet forsket i.

Han er ekspert i energi- og miljøret og har blandt andet skrevet bøger om kommunal miljøforvaltning. Han har desuden i 2006 gennemført et helt konkret forskningsprojekt om kommunernes brug af varmeplanlægning.

- Spørgsmålet om, hvad kommunerne egentlig skal gøre, er faktisk et bedre spørgsmål, end man umiddel-

bart skulle tro, konstaterer han med et smil og fortsætter:

- Det er nemlig ikke helt klart formuleret. Kommunen har en pligt til at varetage varmeplanlægning, men lovgivningen siger ikke, hvad der skal komme ud af det og hvilken form, det skal have. Den siger for eksempel ikke noget om, at varmeplanlægningen skal resultere i en egentlig varmeplan. Sådan en skulle kommunerne lave før 1990 men det behøver de ikke længere. I dag har de bare en forpligtigelse til at varmeplanlægge, altså en mere løst formuleret opgave, forklarer Bent Ole Gram Mortensen.

Den aktive kommune

Ifølge professoren kan det se ud til, at reglerne og især ændringen i 1990 har resulteret i, at nogle kommuner "har lænet sig lidt tilbage og ventet på at se, hvad der sker", som han formulerer det.

De har eksempelvis afventet projektforslag udefra og blandt andet administreret igennem behandlingen af dem.

- Men det dækker ikke den planlægningsforpligtigelse, som der rent

Professor Bent Ole Gram Mortensen, Syddansk Universitet, holdt indlæg om kommunal varmeplanlægning ved landsmødet i 2006. Foto: Michael Bo Rasmussen / Baghuset.

faktisk er tale om. Man kan ikke som kommune sidde passivt. Man skal forholde sig til varmeplanlægningen og vurdere, om den er optimal. Kommer der ikke de nødvendige projektforslag udefra, må kommunen efterspørge dem eller selv lave dem.

- Der er en aktiv handlepligt for kommunen, og vores undersøgelse tyder på, at ikke alle kommuner har været så aktive, som de burde være, fastslår han.

Varmeplan Danmark dokumenterer, at der er en stor klimagevinst i at udvide fjernvarmeområderne. Hvis det skal ske, er kommunal varmeplanlægning et afgørende værktøj.

I undersøgelsen fra 2006 undersøgte Bent Ole Gram Mortensen sammen med kolleger fra Syddansk Universitet, hvordan kommunerne rent faktisk havde arbejdet med varmeplanlægning.

173 kommuner ud af de daværende 271 svarede på et spørgeskema, og mere end 60 procent af dem havde ikke udarbejdet en varmeplan siden 1990.

Frem til 1990 blev der aktivt lavet varmeplanlægning i de danske kommuner, hovedsageligt med henblik på at udbrede kollektiv forsyning i form af naturgas og fjernvarme. Det resulterede i den zoneinddeling af landet, vi kender i dag. Ifølge Bent Ole Gram Mortensen kan det godt se ud til, at det i et eller andet omfang har været en sovepude, at man i 1990 ophævede kravet om at lave en egentlig varmeplan.

- Men man må dog huske, at der måske ikke var så stort et behov for en aktiv indsats i de følgende år, fordi man jo faktisk havde fået udlagt de kollektive forsyningsområder. Det er imidlertid kommunernes opgave at forholde sig til, om den zoneinddeling stadig er den bedste løsning, fastslår han.

Aktive fjernvarmeselskaber

Bent Ole Gram Mortensen har noteret sig, at initiativet de seneste år især har ligget hos fjernvarmeværker, der har lavet forslag om at rykke ved områdeafgrænsningen, og at "det har givet anledning til nogle rivegilder".

- Nogle kommuner har måske haft et meget aktivt fjernvarmeselskab, som har lavet mange projektforslag, og så er det resultat, man har opnået i kommunen måske godt nok. Varmeplanlægningen må bare ikke afhænge af det. Kommunen er varmeplanmyndighed, ikke varmeselskabet - uanset om det er et kommunalt selskab eller et privat forbrugerejet selskab.

- Vores undersøgelse kan i sagens natur ikke sige, hvordan tingene er lige nu, men indtil for nylig, tyder

(Fortsættes næste side)

(Fortsat fra forrige side)

det i hvert fald på, at mange kommuner har været for passive i forhold til opgaven, konkluderer Bent Ole Gram Mortensen.

Veludført varmeplanlægning

Således opgavefordelingen - men hvad kendetegner så veludført kommunal varmeplanlægning i dagens Danmark? Bent Ole Gram Mortensen opstiller denne karakteristik:

- Generelt kan man sige, at god varmeplanlægning kræver en kontinuerlig overvågning af området. Den veludførte varmeplanlægning indebærer eksempelvis, at man jævnligt tager stilling til, om nye områder skal ind under kollektiv forsyning, såvel fjernvarme som gas eller sågar individuel opvarmning.

- Desuden må man tage stilling hver gang, der sker vigtige forandringer i en kommune. De seneste år har vi set store forandringer på havneområderne i mange byer, og det er en oplagt anledning til at se på varmeplanlægningen.

Det løbende fokus indbefatter ifølge professoren, at man tilpasser varmeplanlægningen efter en lang række faktorer. Det gælder den teknologiske udvikling, som kan give nye muligheder, samt forandringen i kommunens befolkningssammensætning, udviklingen i en bys industriområder og mange andre ting.

Central plads til fjernvarme

Bent Ole Gram Mortensen er ikke i tvivl om betydningen af god planlægning set i lyset af det aktuelle fokus på energi og klima.

- Der er markant fokus på området, og det vil kun være naturligt, hvis kommunerne griber fat i det og spørger sig selv, om anvendelse af fjernvarme eller anden teknologi kan understøtte udviklingen. Vedtagelsen af fjernkølingsloven er faktisk et eksempel på, at der er kommet nye muligheder for kommunerne, mener han.

Professoren fra Syddansk Universitet er ikke i tvivl om fjernvarmens potentiale i den fremtidige varmeplanlægning.

Jens Stenbæk (V), formand for Teknik- og Miljøudvalget i Kommunernes Landsforening.

- De kommuner, der har målsætninger om at være klimabyer, bør have fjernvarme centralt i deres planlægning. Fjernvarmen er en af vores vigtigste energisucceser, men hvis vi hviler på laurbærrerne, risikerer vi, at de samtidig visner under os. Man kan frygte, at vi ikke høster de mulige gevinster, som kan ligge i, at vi tager grundig stilling til vores varmeplanlægning, om områder skal konverteres, hvor vi placerer lavenergihuse osv., siger han.

KL har fokus på planlægning

Hos Kommunernes Landsforening (KL) erkender formand for Teknik- og Miljøudvalget, Jens Stenbæk (V), at overordnet varmeplanlægning har været forsømt hos en del af Danmarks kommuner.

- Det er rigtigt, at den overordnede strategiske planlægning hos nogle kommuner har været usynlig. I Kommunernes Landsforening har vi nu erkendt, at vi skal gå mere offensivt til værks inden for det her område fremover, siger han.

Jens Stenbæk tilføjer dog, at han opfatter den seneste tids kritik af kommunernes arbejde på området som en smule unuanceret set i lyset af, at kravet om at lave egentlige varmeplaner trods alt er bortfaldet.

Når der alligevel har været tale om en manglende indsats i en række kommuner, kan årsagen ifølge Jens Stenbæks vurdering blandt andet findes i, at de faglige kompetencer ganske enkelt har manglet.

- De folk, der tidligere har været dybt nede i substansen i forhold til de her ting, er i stort omfang ikke længere i kommunerne. Det skal vi have fulgt op på, og eksempelvis er vi ved at forberede kurser i samarbejde med fjernvarmesektoren, oplyser han.

Udvalgsformanden tilføjer, at arbejdet med planlægning efter hans opfattelse i fremtiden kommer til at handle om at have fokus på energiplanlægning bredt forstået og ikke en rendyrket plan for en kommunes varmeforsyning.

- Det handler om indarbejdelse af vedvarende energi, samspillet med elproduktionen, energibesparelser i bygningerne og meget andet, siger han.

Varmeplan Danmark som redskab

Ifølge Jens Stenbæk kan Varmeplan Danmark blive et væsentligt redskab for kommunerne i forhold til den opgave, der handler om at få varmeplanlægning tilbage i fokus.

- Rapporten kaster lys over de udfordringer, vi står med. Det er et redskab, vi kan gøre brug af, blandt andet fordi den fremhæver nogle af de virkemidler, kommunerne kan anvende. Og så ser Varmeplan Danmark hele planlægningsopgaven i en nutidig sammenhæng. Tidligere handlede det jo om forsyningssikkerhed og rentabilitet, mens drivkraften i dag mere er klima- og miljø, vurderer Jens Stenbæk.

På Aalborg Universitet erklærer Professor Henrik Lund sig meget tilfreds med de positive ord fra Jens Stenbæk om Varmeplan Danmark.

- Jeg er enig i, at Varmeplan Danmark kan være et startskud for kommunerne, som de kan komme i gang på. På den måde er rapporten et indlæg i debatten, som forhåbentlig breder sig. Samtidig synes jeg, at det er positivt, at vi aktuelt ser mange initiativer på kommunalt plan, eksempelvis omkring energibyer. Det bobler rundt omkring, siger han.

fr@danskfjernvarme.dk